

MLJEKARSTVO

MESEČNIK STRUČNOG UDRUŽENJA MLJEKARSKIH PRIVREDNIH ORGANIZACIJA HRVATSKE

GOD. VII.

ZAGREB, STUDENI 1957.

BROJ 11

Dr. ing. Dimitrije Sabadoš,
predstojnik Zavoda za laktologiju
Poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Zagrebu

OCJENJIVANJE KVALITETE I IZLOŽBA MLIJEČNIH PROIZVODA ZA FNRJ NA XXV. MEĐUNARODNOM POLJOPRIVREDNOM SAJMU U NOVOM SADU

Ocjenjivanje kvalitete mliječnih proizvoda ima izvanredno važnu ulogu u unapređenju mljekarstva. Tu mjeru primjenjujemo i u našoj zemlji već duže vremena u NR Hrvatskoj, gdje je odmah nakon rata (Zagreb 16. X. 1945.) u Savezu mljekarskih zadruga održano prvo, a kasnije još nekoliko ocjenjivanja. Nakon zastoja od oko 5 godina novoosnovano (1950. god.) Udruženje mljekarskih poduzeća Hrvatske priredilo je prvu poratnu izložbu mliječnih proizvoda (Zagreb, 28. X. 1951.), kojoj je predhodilo ocjenjivanje prijavljenih proizvoda. Za tu svrhu su stručnjaci iz Zavoda za laktologiju Poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Zagrebu i iz poduzeća učlanjenih u Udruženje izradili tablice za ocjenjivanje maslaca i sireva po sistemu od 20 točaka. Time je napušten stari sistem ocjenjivanja do 100 točaka, a na osnovu novog su dosad sticana iskustva tokom 14 ocjenjivanja za Udruženje, jednog za mljekarsku izložbu u okviru I. Poljoprivredne izložbe NR Hrvatske (Zagreb, 21.—30. X. 1955.) i kroz nekoliko ocjenjivanja za Zadružni Savez Hrvatske. U ostalim područjima FNRJ održano je prvo ocjenjivanje povodom I. Mljekarske izložbe »Mljekarstvo NR Srbije« u okviru XXIV. Međunarodnog poljoprivrednog sajma u Novom Sadu (IX. 1956. god.) i I. Republiške mlekarске razstave (6.—8. IX. 1957.) u Ljubljani.

Ovogodišnje izlaganje mliječnih proizvoda na XXV. Međunarodnom poljoprivrednom sajmu u Novom Sadu (24. VIII.—1. IX. 1957.) na kojoj su svoje proizvode izložila skoro sva najjača mljekarska poduzeća u FNRJ imalo je obilježje mljekarske izložbe za cijelu zemlju. Savezni karakter te izložbe potenciran je odlukom Saveza poljoprivredno-šumarskih komora FNRJ, koja je u komisiju imenovala slijedeće članove: Markeš ing. Matej, instruktor Stručnog Udruženja mljekarskih privrednih organizacija Hrvatske, Zagreb; Pejić, kand. nauka, ing. Obren, predstojnik Zavoda za mlekarstvo na Poljoprivrednom fakultetu u Beogradu; Sabadoš dr. ing. Dimitrije, predstojnik Zavoda za laktologiju Poljoprivredno-šumarskog

fakulteta u Zagrebu; Stević dr. ing. Bogoje, docent Poljoprivrednog fakulteta u Beogradu; Šabec ing. Srećko, profesor na Mlekarskoj šoli u Kranju i prof. Zdanovski dr. ing. Nikola, predstojnik Zavoda za mljekarstvo na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Sarajevu. Kako su posljednja dva člana bila spriječena da učestvuju u ocjenjivanju, to su namjesto njih

Sl. 1. Mliječni proizvodi iz NR Srbije (Sreski poslovni savez Piroć)

(Foto: dr. D. Sabadoš)

u Saveznu komisiju za ocjenjivanje kooptirani: Lazić Stevo, mljekarski stručnjak iz Sirarske industrije »Zdenka«, Veliki Zdenci, i Zonji ing. Đorđe, tehnički direktor Gradskog mlekartva u Beogradu. Zaključkom komisije donešenim neposredno prije ocjenjivanja izabran je za predsjednika Stević dr. B., a za sekretara Rakić ing. Vitomir, sekretar Instituta za mlekartvo FNRJ, Beograd.

PREGLED O KOLIČINI I KVALITETI OCIJENJENIH MLIJEČNIH PROIZVODA

Redni broj	Broj uzoraka	Vrsta proizvoda	Učešće vrste sira u %-ima od ukupnog broja uzoraka sireva	Kvaliteta					% I. i I. kvalitete
				Ia	I.	II.	III.	ispod III.	
SIREVI									
1	26	Kačkavalj	25	2	10	11	2	1	46.1
2	14	Beli srpski i slični	13.5	1	6	5	2	—	50.0
3	14	Trapist	13.5	3	2	6	3	—	35.7
4	14	Topljeni	13.5	1	7	5	1	—	57.1
5	7	»Grojer«	6.7	—	2	3	1	1	28.6
6	6	Ementalac	5.8	—	3	2	1	—	50.0
7	5	Edamac	4.8	—	3	2	—	—	60.0
8	3	Šarplaninski		—	2	—	1	—	66.6
9	2	Somborski		—	—	2	—	—	
10	2	Feta		—	1	1	—	—	50.0
11	2	Imperijal		—	—	2	—	—	
12	1	Vlašički		1	—	—	—	—	100.0
13	1	Livanjski		—	—	1	—	—	
14	1	Tucani		—	1	—	—	—	100.0
15	1	Romađur		—	—	—	—	1	
16	1	Tvaružki		—	—	1	—	—	
17	1	Parmezan, à la		—	1	—	—	—	100.0
18	1	Roquefort, à la		—	1	—	—	—	100.0
19	1	Kefalotir		—	—	1	—	—	
20	1	Liptovski, à la		—	—	—	1	—	
	104	uzorka sira							
21	14	MASLAC			6	7	1	—	42.8
22	12	MASLO		1	4	7	—	—	35.7
23	2	MLIJEČNI PRAH		—	2	—	—	—	100.0
24	1	KISELO MLEKO		1	—	—	—	—	100.0
25	1	JOGURT		—	1	—	—	—	
26	2	SLADOLED (Ice cream)		1	1	—	—	—	50.0
27	2	MLEČNI KAKAO		—	2	—	—	—	
28	2	KAZEIN		—	—	2	—	—	
140		uzoraka ukupno		11	55	58	13	3	

Ocjenjivanje je održano u Centralnoj mlekari Novi Sad, koja je u svojim hladnjačama pružila neophodno potreban prostor za čuvanje mliječnih proizvoda do rada ocjenjivačke komisije i do same izložbe. Za ocjenjivanje prihvaćen je sistem od 20 točaka i razvrstavanje u kvalitetne skupine:

Sl. 2. Mliječni proizvodi iz NR Hrvatske («Slavonka» Sl. Požega)

(Foto: dr. D. Sabadoš)

Ia (ekstra)	18—20 točaka
I.	16—18 »
II.	13—16 »
III.	10—13 »
IV.	ispod 10 točaka

Ukupno je ocijenjeno 140 uzoraka od 28 raznih vrsta mliječnih proizvoda (tabela br. 1.), koje je dostavilo 31 mljekarsko poduzeće. Među sirevima je po broju uzoraka (25%) dominirao kačkavalj (tabela br. 1.).

MLIJEČNI PROIZVODI Ia (ekstra) i I. KVALITETE

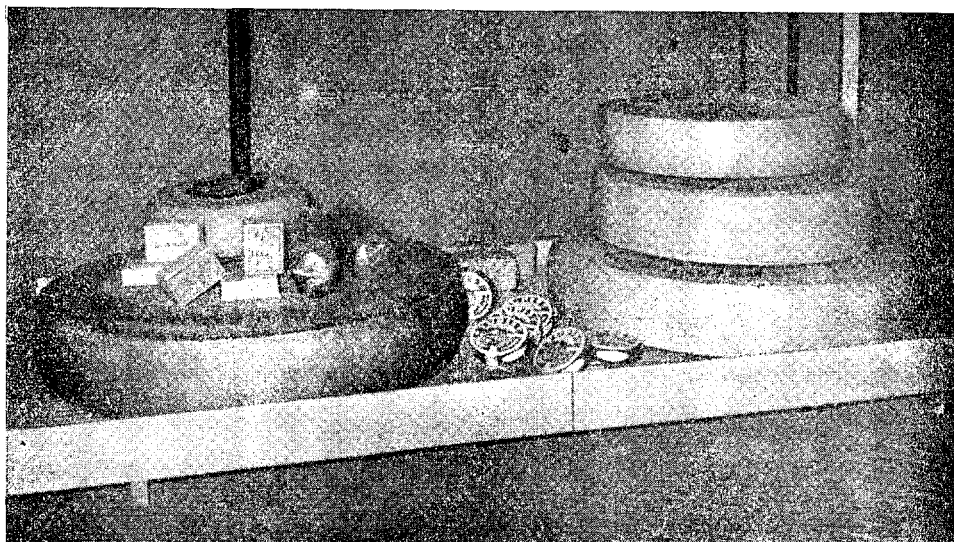
Vrsta proizvoda Redoslijed Proizvođač	Polučeni broj točaka	Vrsta proizvoda Redoslijed Proizvođač	Polučeni broj točaka
SIREVI		Feta	
Kačkavalj		I. Sjenica	17.2
I. Negotino*	19.-	Tucani	
II. Pirot	18.1	I. Soko Banja	16.5
III. Soko Banja	17.6	Roquefort, à la	
IV. Gracko	17.5	I. Jarkovac	17.4
V. Pirot	17.3	Parmezan, à la	
VI. Pirot	17.1	I. Jarkovac	16.-
VII. Zaječar	16.7	Topljeni	
VIII. Pirot	16.6	I. Sombor	18.5
IX. Pirot	16.5**	II. Sombor	17.3
X. Beograd	16.5	III. Sombor	16.8
XI. Pirot	16.2	IV. Sombor	16.6
XII. Pirot	16.2	V. Sombor	16.6
Beli srpski i sl.		VI. Sombor	16.6
I. Bečej	18.4	VII. Sombor	16.6
II. Futog	17.-	VIII. Veliki Zdenci	16.5
III. Zaječar	16.7	MASLAC	
IV. Zaječar	16.4	I. Osijek	17.8
V. Zaječar	16.4	II. Bjelovar	17.6
VI. Novi Sad	16.2	III. Belje	17.5
VII. Beograd	16.-	IV. Novi Sad	17.3
Trapist		V. Slavonska Požega	16.9
I. Belje	19.-	VI. Kranj	16.9
II. Kranj	18.8	MASLO	
III. Slavonska Požega	18.2	I. Zrenjanin	18.-
IV. Veliki Zdenci	17.-	II.—IV. Beograd	17.-
V. Veliki Zdenci	16.7	II.—IV. Pirot	17.-
»Grojer«		II.—IV. Soko Banja	17.-
I. Slavonska Požega	17.8	V. Bečej	16.-
II. Veliki Zdenci	16.-	MLIJEČNI PRAH	
Edamac		I. Osijek	17.-
I. Kranj	17.-	II. Županja	16.6
II. Slavonska Požega	16.1	SLADOLED (Ice cream)	
III. Veliki Zdenci	16.-	I. Beograd	19.-
Ementalc		II. Beograd	18.-
I. Kobarid	17.3	MLEČNI KAKAO	
II. Stara Fužina	17.1	I.—II. Beograd	17.-
III. Srednja Vas	17.-	I.—II. Novi Sad	17.-
Šarplaninski		KISELO MLEKO	
I. Galičnik	17.-	I. Bečej	19.-
II. Gracko	16.5	JOGURT	
Vlašički		I. Novi Sad	17.1
I. Travnik	18.-		

*...puni naslov proizvođača naveden je u tabeli br. 3.

**...kod istog broja polučениh točaka redoslijed je određen prema većem broju točaka, koji je dotični proizvod postigao za okus i miris.

Slijede ga sa po 13.5% beli srpski sir i slični, trapist i topljeni sir. »Gro-
jera« (6.7%), ementalca (5.8%) i edamca (4.8%) bilo je vrlo malo, te ova-
kovo učešće ne pretstavlja realnu sliku s obzirom na broj poduzeća, koja
ih proizvode. Isto tako 20 vrsta sireva ne iscrpljuje asortiment jugosla-
venskih sireva i sireva koji se proizvode u našoj zemlji. Manjkaju: paški
i drugi otočki sirevi, ribanac, tounjski, tolminski, bovški, grobnički, gor-
gonzola, bel paese i t. d. Ni broj uzoraka maslaca ne zadovoljava, a i nekih
sireva, kao na pr. somborskog, te jogurta i kiselog mlijeka moglo je biti
više.

Kvalitetu proizvoda prikazuje općenito tabela br. 1., a pojedini t. j.
vrste proizvoda i redoslijed poduzeća koja su postigla ocjene za Ia i I. na-
gradu uočljive su iz tabele br. 2. Redoslijed poduzeća po vrstama, broju
i ukupnom iznosu nagrada, nalazi se u tabeli br. 3. Tabela br. 4. ilustrira
ocjenjivanje i nagrađivanje po Republikama.

Sl. 3. Mliječni proizvodi iz LR Slovenije

(Foto: dr. D. Sabadoš)

Savez poljoprivredno-šumarskih komora FNRJ dao je nagrade i to:
za Ia kvalitet po 30.000.— Din, za I. po 15.000 Din i za II. po 8.000 Din, što
čini ukupno 1,619.000.— Din. Osim toga su proizvodi iz NR Srbije nagra-
đeni sa 40.000.— Din za Ia, 25.000.— Din za I. i 10.000.— Din za II. kvali-
tetu u ukupnom iznosu od 1,187.000.— Din iz sume koju je za priredi-
vanje II. Mlekarske izložbe NR Srbije, kako je nazvan dio izložbe s pro-
izvodima iz NR Srbije, dala Poljoprivredno-šumarska komora NR Srbije
(1,460.000.— Din) i Glavni stočarski poslovni savez Srbije (600.000.— Din).
Poljoprivredno-šumarska komora Srbije je izdala i pismenu pohvalu mlje-
karskim poduzećima sa svog područja za proširenje asortimenta, pobolj-
šanje kvalitete i poboljšanje kvalitete ambalaže.

**PREGLED O VRSTAMA, BROJU I VISINI NAGRADA
(po poduzećima)**

Broj	Poduzeće	Kvalitetni razred			Ukupni iznos nagrada Din. (hiljada)	Broj	Poduzeće	Kvalitetni razred			Ukupni iznos nagrada Din. (hiljada)
		Ia	I	II				Ia	I	II	
NR SRBIJA:						2	SLAV. POŽEGA »Slavonka« ind. prerada mlijeka	1	3		75
1	PIROT, Zadrudna mlekara	1	6	5	160	3	BELJE, Polj. ind. kombinat, Mlekara	1	1	2	61
2	BEOGRAD, Gradsko mlekarsstvo	1	5	6	153	4	OSIJEK, Tvornica mlijeka u prahu		2	3	54
3	SOMBOR, »Mleko-produnkt«	1	6	2	136	5	BJELOVAR, Mljekarska industrija		1	3	39
4	ZAJEČAR, Stočarski poslovni savez, mlekare:					6	ŽUPANJA, Tvornica mliječnoga praška »Pionir«	1		1	23
	BOLJEVAC		1	3	39	7	ZAGREB, »Zagrebačka mljekara«			2	16
	BELI POTOK		2	1	38						
	PODVIS		1	2	31						
	SASTAVAK		1		15						
					123						
5	NOVI BEČEJ, Zemljoradnička zadruga	2	1	3	99	LR SLOVENIJA:					
6	NOVI SAD, Centralna mlekara		4	4	92	1	KRANJ, Zadrudna mlekarna	1	2		60
7	ZRENJANIN, »Mleko-produnkt«	1		5	70	2	KOBARID, Zadrudna mlekarna		1	1	23
8	SOKO BANJA, Stočarsko-mlekarska zadruga		3	3	69	3	STARA FUŽINA, Zadrudna mlekarna		1		15
9	JARKOVAC, Polj. zadruga »Proleter«		2	1	38	4	SREDNJA VAS, Zadrudna mlekarna		1		15
10	PIVNICE, Mlekara Zemlj. zadruga			3	24	5	LJUBLJANA, Ljubljanske mlekarnе			1	8
11	SJENICA, Polj. dobro »Giljeva«		1		15	NR MAKEDONIJA:					
12	FUTOG, Polj. dobro »Bratstvo«		1		15	1	NEGOTINO, VAR-DAR, Polj. dobro »Crveni Bregovi«	1	1		45
13	PRIZREN, Stočarski posl. savez »Stočar«			1	15	2	GRACKO, Polj. dobro »Vardar«		1		15
14	ČOKA, Polj. dobro »Čoka«			1	15	3	GALIČNIK, Selj. radna zadruga »Bistra«		1		15
NR HRVATSKA:						NR BOSNA i HERCEGOVINA:					
1	VELIKI ZDENCI, Mljekarska industrija »Zdenka«		5	3	99	1	TRAVNIK, Polj. dobro »Vlašić«	1			30
						2	LIVNO, Stočarska stanica			2	16

PREGLED O KVALITETI OCIJENJENIH MLIJEČNIH PROIZVODA I VISINI DOBIVENIH NAGRADA (po Republikama)

N. R.	Uzoraka	K v a l i t e t					Ukupno uzoraka	Iznos nagrada Din
		Ia	I.	II.	III.	Ispod III.		
SRBIJA	broj	6	34	40	8	1	89	1,010.000
	%	6.74	38.2	44.4	8.9	1.1	63.57	62.4
HRVATSKA	broj	2	13	14	3	1	33	367.000
	%	6.1	39.3	42.4	9.1	3	23.57	22.7
SLOVENIJA	broj	1	5	2	1	—	9	121.000
	%	11.1	55.5	22.2	11.1	—	6.42	7.5
MAKEDONIJA	broj	1	3	—	1	1	6	75.000
	%	16.6	50.0	—	16.6	16.6	4.2	4.6
BOSNA i HERCEGOVINA	broj	1	—	2	—	—	3	46.000
	%	33.3	—	66.6	—	—	2.1	2.8
Ukupno	broj	11	55	58	13	3	140	1,619.000
	%	7.85	39.28	41.42	9.28	2.14	100	100

Sama izložba je pokazala, kako na osnovu ocjenjivanja, tako i po asortimentu, lijepoj ambalaži i ukusnom aranžiranju izloženih mjesta, napredak u nastojanju našeg mljekarstva da ispuni svoje zadatke u privredi i prehrani naše zemlje. Naročito je u tome uspjelo mljekarstvo NR Srbije čije učešće na izložbi izraženo brojem ocijenjenih uzoraka iznosi 63%, a uspješnom mobilizacijom svojih najvažnijih poduzeća na učešće u izložbi dalo je i u pogledu kvalitete sliku svojih sadašnjih mogućnosti. Mljekarstvo drugih Narodnih Republika nije prikazalo svoju punu vrijednost, o čemu imamo dokaza po ocjenjivanjima i izložbama u NR Hrvatskoj i LR Sloveniji. Objašnjenje možemo tražiti u velikim troškovima učešća za izložbu i angažiranje poduzeća za skoro istovremene izložbe u Republikama, što je skopčano i sa troškovima na teret samih poduzeća i s angažiranjem stručnjaka, kojih ili ima premalo, ili su u to doba godine preopterećeni. To je slučaj sa Zagrebačkom mljekarom (učestvovala na izložbi »Porodica i domaćinstvo« i na Zagrebačkom velesajmu, obje 6—22. IX. 1957.), kao i drugim poduzećima iz NR Hrvatske koja su u 1955. god. učestvovala na Poljoprivrednoj izložbi u Zagrebu sa 15 uzoraka maslaca i 53 uzorka sira.

Još očitiji primjer su mljekarska poduzeća u LR Sloveniji od kojih je 16 učestvovalo na I. Republiškoj razstavi, tjedan dana nakon svršetka novosadske izložbe, sa 11 uzoraka maslaca i 40 sireva. Iako to nisu maksimalne mogućnosti, dana je orijentacija o vrstama i kvaliteti mliječnih proizvoda i dokaz visoke stručne svijesti poduzeća, koja su se odlučila da sama snose visoke troškove izlaganja unatoč neznatne rentabilnosti mljekarstva. Stoga je velika pomoć razvoju mljekarstva NR Srbije manifesti-

rana u novčanim sredstvima Poljoprivredno-šumarske komore NR Srbije i Glavnog stočarskog poslovnog saveza Srbije za nagrade izlagačima, koji na ovakovim izložbama nemaju materijalne koristi. Naime tu nisu zaključivani nikakovi poslovi, niti direktne prodaje, kao što je to praksa kod izlaganja poljoprivrednih strojeva, stoke i t. d. S tim faktorom treba računati kod prosuđivanja ove izložbe i kod priređivanja budućih.

U pogledu kvalitete može se zaključiti da je ocjenjivanje dalo približnu sliku kvalitete većine naših mliječnih proizvoda. Stvarno je to slika maksimalnih mogućnosti samo nekih poduzeća, pretežno iz NR Srbije, dok su izostali kvalitetni proizvodi mnogih renomiranih mljekara, kao na primjer: gorgonzola i mliječni prah iz Murske Sobote, ribanac i topljeni sir Zagrebačke mljekare, romadur iz St. Petrovog Sela, tip paškog sira iz Oliba, Silbe i Paga, »grojer« i trapist iz Novog Mesta, edamac iz Škofje Loke, ementalac iz Vrhnike i Ljutomera, te čitav niz odličnih jogurta iz hrvatskih i slovenskih mljekara, i t. d. Sud o kvaliteti na osnovu rezultata ocjenjivanja prikazanih u tabeli br. 4. mogao bi nas lako navesti na precjenjivanje i samozadovoljstvo, a time i na stagniranje u naporima oko daljnjeg poboljšavanja kvalitete. Samo oko 11.4% u kategoriji III. kvalitete (ispod 13 točaka), a 66% uzoraka u I. kvaliteti (iznad 16 točaka) pretstavlja zavidne rezultate, koje će naša mljekarska poduzeća kao prosjek za kvalitetu svojih proizvoda moći postići intenzivnim, dobro organiziranim stručnim radom kroz duži niz godina. Najočigledniji dokaz stvarnosti je svakodnevna slika na tržištu.

Organizacija izložbe mliječnih proizvoda uspjela je potpuno samo za proizvode iz NR Srbije i iz NR Hrvatske, koji su bili okupljeni u posebnom odjeljenju jednog paviljona, gdje je svako poduzeće imalo svoj vlastiti prostor. LR Slovenija je svoje mliječne proizvode uključila u izložbeni prostor slovenske poljoprivrede, a NR Makedonija i NR Bosna i Hercegovina među proizvode svojih poljoprivrednih dobara ili zadruga. Na isti način su postupila i poljoprivredna dobra Belje, Čoka, Futog i nekoliko drugih izlagača, čiji su proizvodi ocijenjeni na njihovim izložbenim mjestima na dan otvorenja izložbe. Korisno bi bilo održavanje ocjenjivanja i izložbe mliječnih proizvoda u povoljnije godišnje doba, kad temperatura više odgovara i kad ima više zrelih sireva iz planinskih krajeva.

O nedostacima ili pogreškama proizvoda, koje su ustanovljene tokom ocjenjivanja može se reći da su opće poznate, a pojedinosti, koje bi moglo koristiti proizvođaču za njihovo otklanjanje ubuduće, ne može se ovdje objavljivati. Međutim, postoje ocjenjivačke liste iz kojih se interesiti mogu upoznati s prigovorima na kvalitetu njihovih proizvoda.

Prvo savezno ocjenjivanje, kakovim se može nazvati ovo u Novom Sadu, pokazalo se veoma korisnim za upoznavanje i upoređenje kvalitete naših mliječnih proizvoda i za sticanje, izmjenu i proširivanje iskustava potrebnih kod budućih ocjenjivanja i izložbi u republičkim i saveznom mjerilu. Održavanje redovitih i čestih ocjenjivanja i izložbi u interesu je razvoja našeg mljekarstva, a time i naše poljoprivrede i prehrane naroda.